

ZAKON O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU

„Službene novine Federacije BiH” broj: 13/18 od 21.02.2018. godine

MR.SC. KENAN SPAHIĆ, FEDERALNO MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE

SARAJEVO, APRIL 2018. GODINE

Uvodne napomene

- ▶ Radi o zakonu koji je od ključne važnosti za Federaciju BiH, u smislu osiguranja finansijske stabilnosti penzijskog fonda a time i redovne isplate penzija.
- ▶ Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju objavljen je u „Službene novine Federacije BiH” broj: 13/18 od 21.02.2018. godine, a stupa na snagu 8. dana od dana objave **odnosno od 01.03.2018. godine**
- ▶ Usvojena rješenja nisu idealna i ne zadovoljavaju u potpunosti sve zahtjeve zainteresiranih strana, ali u svakom slučaju poboljšavaju sistem PIO i obezbjeđuju njegovu dugoročnu finansijsku stabilnost.
- ▶ U nastavku ćemo ukazati na najbitnija zakonska rješenja, kao i izračune visine penzija za pojedine kategorije osiguranika.

Osnove zakona

- ▶ Uvodi se novi sistem utvrđivanja visine penzija kroz uvođenje bodovne formule. Tako da se visina penzije bazira se na stažu osiguranja i uplaćenim doprinosima.
- ▶ Novi zakon predviđa i mehanizam **zaštite najugroženiji** kategorija kroz tzv **najnižu penziju i zagaranovanu penziju** to u dosadašnjem iznosu (326 i 434 KM) koji će se dalje usklađivati!
- ▶ U članu 47. Zakona utvrđena je vrijednost općeg boda od 14 KM.
- ▶ Uvedeno novo pravo na posmrtninu-jednokratno pravo!
- ▶ U članu 78. propisano je **usklađivanje vrijednosti boda** i to 15. aprila svake godine, počev od 01.01.2019. godine,
- ▶ U članu 79. propisano je **usklađivanje (povećanje) penzija** i to **15. aprila** svake godine! Dakle, napušta se sistem koeficijenta (isplati koliko imaš) i uvodi redovno i transparentno usklađivanja penzija (povećanje) po unaprijed utvrđenim pravilima.
- ▶ Ako su ekonomska kretanja povoljna, tj. ostvaruje se rast uz povoljne fiskalne uslove (čl. 80), može se donijeti odluka o dodatnom/vanrednom usklađivanju penzija.
- ▶ U članu 140. kojim je propisana isplata penzija korisnicima koji ostvaruju pravo, propisano je povećanje zakonskog iznosa penzija korisnicima prava koji su ista ostvarili do 31.07.1998. godine za 10%, te korisnicima koji su prava ostvarili od 31.07.1998. godine do 31.12.2007. godine za 5%.

Prelazak sa penzijskog staža na staž osiguranja-pojmovi

- ▶ Došlo je do značajne promjene kako u terminološkom tako i u suštinskom smislu gdje je u dvije od navedene od tri opcije starosne penzije upotrebljen termin „**staž osiguranja**“, čime je praktično došlo do značajnog povećanja granice za odlazak u penziju, jer je staž osiguranja uža kategorija u odnosu na ranije korišteni termin „**penzijski staž**“.
- ▶ Penzijski staž je grupni naziv perioda provedenih u obaveznom osiguranju (staž osiguranja) i perioda provedenih van osiguranja koji se pod određenim uslovima priznaju u penzijski staž (poseban staž). (**član 2 Zakona PIO**)
- ▶ (**Penzijski staž – član 22.**) Penzijski staž na osnovu kojeg se ostvaruju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja obuhvata staž osiguranja i poseban staž, kao i vrijeme koje se računa u penzijski staž po propisima koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.
- ▶ (**Stož osiguranja - član 23.**) Pod stažom osiguranja podrazumijeva se staž osiguranja sa efektivnim trajanjem i staž osiguranja sa uvećanim trajanjem.
- ▶ (**Stož osiguranja sa efektivnim trajanjem - član 24.**) U staž osiguranja sa efektivnim trajanjem računa se vrijeme koje je osiguranik, poslije 15. godine života, proveo u obaveznom ili dobrovoljnom osiguranju, za koje je uplaćen doprinos.
- ▶ (**Stož osiguranja sa uvećanim trajanjem - član 30.**) U staž osiguranja sa uvećanim trajanjem računa se vrijeme u kojem je osiguranik radio na naročito teškom, opasnom i po zdravlje štetnom radnom mjestu odnosno poslu, kao i na radnom mjestu odnosno poslu na kojem osiguranik poslije navršenja određenih godina života ne može uspješno da obavlja svoju profesionalnu djelatnost i za koje je, pored doprinosa za staž osiguranja sa efektivnim trajanjem, plaćen doprinos srazmjerno stepenu uvećanja staža.

Odnos posebnog staža i staža osiguranja, te uračunavanje posebnog staža-**novina!**

- ▶ Poseban staž iz člana 36. (učješće u odbrani-raniji član 94) ovog zakona, ne čini staž osiguranja, bez obzira na to da li je unesen u matičnu evidenciju nosioca osiguranja.
- ▶ Poseban staž iz člana 36. stav (1) ovog zakona uračunat će se u penzijski staž samo uz pismenu saglasnost lica na koga se taj staž odnosi.
- ▶ Licima iz člana 36. stav (1) ovog zakona, koja su pravosnažnom presudom osuđena zbog krivičnog djela ratnog zločina, poseban staž iz člana 36. stav (1) ovog zakona ne računa se u penzijski staž.
- ▶ Licima iz člana 36. ovog zakona, prilikom izračuna penzije po ovom zakonu, lični bodovi za svaku godinu posebnog staža iznose 0,5 bodova, za priznatu punu godinu ostvarenog posebnog staža, za svaki mjesec iznose 0,041666 boda, a za svaki dan iznose 0,001388 boda.

Starosna penzija/uslovi i izuzetci

- ▶ Pravo na starosnu penziju ima osiguranik kada navršši 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja, odnosno najmanje 20 godina penzijskog staža ili kada navršši 40 godina staža osiguranja bez obzira na godine života.
- ▶ Osiguraniku koji ima navršen staž osiguranja sa uvećanim trajanjem starosna granica za ostvarivanje prava na starosnu penziju snižava se za ukupno uvećanje staža, ali najviše do 45 godina života.
- ▶ Predviđen je prelazni period u kojem osiguranik muškarac/žena mogu ostvariti pravo na starosnu penziju i prije uslova propisanih ovim zakonom. Tako osiguranik ima pravo na starosnu penziju i kada navršši 40 godina penzijskog staža i najmanje 62 godine života (čl.142.), Predviđeno je postepeno povećavanje godina starosti i paralelno sa tim godina staža osiguranja, a s ciljem smanjenja broja prijevremenih penzija.

USLOVI –PRIJEVREMENA PENZIJA ZA ŽENE

- ▶ Izuzetno od člana 40. ovog zakona, osiguranik žena ima pravo na starosnu penziju kad navrši najmanje u:
  - ▶ 2018. godini 55 godina i šest mjeseci života i 30 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
  - ▶ 2019. godini 56 godina života i 31 godinu staža osiguranja,
  - ▶ 2020. godini 56 godina i šest mjeseci života i 31 godinu šest mjeseci staža osiguranja,
  - ▶ 2021. godini 57 godina života i 32 godinestaža osiguranja,
  - ▶ 2022. godini 57 godina i šest mjeseci života i 32 godinei šest mjeseci staža osiguranja,
  - ▶ 2023. godini 58 godina života i 33 godine staža osiguranja,
  - ▶ 2024. godini 58 godina i šest mjeseci života i 33 godine i šest mjeseci staža osiguranja,
-

USLOVI –PRIJEVREMENA PENZIJA ZA MUŠKARCI

- ▶ Izuzetno od člana 40. ovog zakona, osiguranik muškarac ima pravo na starosnu penziju kad navrší najmanje u:
- ▶ 2018. godini 60 godina i šest mjeseci života i 35 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- ▶ 2019. godini 61 godinu života i 36 godina staža osiguranja,
- ▶ 2020. godini 61 godinu i šest mjeseci života i 36 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- ▶ 2021. godini 62 godine života i 37 godina staža osiguranja,
- ▶ 2022. godini 62 godine i šest mjeseci života i 37 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- ▶ .....
- ▶ **Osiguranicima iz čl. 142., 143. i 144. ovog zakona, za svaki mjesec ranijeg odlaska u penziju u odnosu na propisanih 65 godina života, iznos ostvarene penzije umanjuje se za 0,333333 %.**

(4% sa svaku godinu ranijeg odlaska u odnosu na 65 godina života!)

PRIMJER/FORMULE ZA IZRAČUN PENZIJE ZA OSIGURANIKE

$$1) \quad GLK = \frac{\text{IZNOS PLAĆA}}{\text{IZNOS PROSJE. PLAĆA}} = \frac{10.044 (837 \text{ KM} \times 12 \text{ mj.})}{10.044 (837 \text{ KM} \times 12 \text{ mj.})} = 1$$

$$2) \quad LK = \frac{\text{ZGLK (zbir godišnjih ličnih koeficijenata)}}{\text{PERIOD}} = \frac{40 (40 \times 1)}{40 \text{ (staž)}} = 1$$

$$3) \quad LB = LK (\text{lični koeficijent}) \times SO (\text{staž osiguranja}) = 1 \times 40 = 40$$

$$4) \quad \text{VISINA PENZIJE} = LB (\text{lični bod}) \times OB (\text{opći bod}) = 40 \times 14 = \mathbf{560 \text{ KM}}$$

► NAPOMENA: pretpostavka je da je osiguranik cijeli staž ostvarivao prosječnu plaću

► Za određivanje ličnih bodova osiguranika, penzijski staž može iznositi i više od 40 godina.

► Ako su plaće, odnosno osnovice osiguranja unesene u matičnu evidenciju nosioca osiguranja u neto iznosu, onda se dijele sa prosječnom godišnjom neto plaćom u SR BiH, odnosno Federaciji, a ako su unesene u bruto iznosu, onda se dijele sa prosječnom godišnjom bruto plaćom.

► Godišnji lični koeficijent može iznositi najviše pet.

PRIMJER/FORMULE ZA IZRAČUN PENZIJE ZA OSIGURANIKE SA BENIFICIRANIM STAŽOM

$$1) \quad GLK = \frac{\text{IZNOS PLAĆA}}{\text{IZNOS PROSJE. PLAĆA}} = \frac{10.044 (837 \text{ KM} \times 12 \text{ mj.})}{10.044 (837 \text{ KM} \times 12 \text{ mj.})} = 1$$

$$2) \quad LK = \frac{\text{ZGLK (zbir godišnjih ličnih koeficijenata)}}{\text{PERIOD}} = \frac{30 (30 \times 1)}{30 \text{ (staž)}} = 1$$

$$3) \quad LB = LK \text{ (lični koeficijent)} \times SO \text{ (staž osiguranja)} = 1 \times 40 = 40$$

$$4) \quad \text{VISINA PENZIJE} = LB \text{ (lični bod)} \times OB \text{ (opći bod)} = 40 \times 14 = \mathbf{560 \text{ KM}}$$

NAPOMENA: Izračun nije nepovoljan za kategorije koje imaju beneficirani staž jer se Lični koeficijent LK izračunava za period od 30 godina, ALI SE IZRAČUNATI KOEFICIJENT MNOŽI SA CIJELIM STAŽOM OSIGURANJA (Lični bod-LB), DAKLE SA 40 GODINA!

Ulazi li zadnja godina rada te ratni period u bodovni obračun

Članom 46. stav 1. Zakona PIO, propisano je da se godišnji lični koeficijent utvrđuje se tako što se ukupan iznos plaća, odnosno osnovica osiguranja osiguranika, počev od 1. januara 1970. godine, **izuzimajući godinu ostvarivanja prava i 1992., 1993., 1994. i 1995. godinu**, za svaku kalendarsku godinu podijeli sa prosječnom godišnjom plaćom u SR BiH, odnosno u Federaciji za istu kalendarsku godinu.

▶ PITANJA:

Da li navedena odredba znači da radnik koji ide u penziju krajem godine neće se uzeti u obzir plaće i naknade koje je osiguranikostvario u toku godine, a na koje su se obračunali i uplatili doprinosi za PIO?

Da li znači da radnik koji ima 40 godina staža osiguranja, po tom osnovu penzija će biti manja jer mu se neće uračunati godina u kojoj je ostvario penziju (a npr. penziju ostvaruje počev od 31.12. određene godine)?

Da li to znači da je period 1992-1995 "izgubljen" kada je u pitanju obračun bodovnim sistemom?

▶ Navedeni period svakako nije „izgubljen“, jer je indirektno kod dijela izračuna Ličnog boda odnosno ličnog koeficijenta (kroz dužinu staža), ovaj period faktički vrednovan!

▶ $LK = \frac{ZGLK}{PERIOD}$ (zbir godišnjih ličnih koeficijenata)

PERIOD

▶ $LB = LK$ (lični koeficijent) x SO (**staž osiguranja**)

Stimulacija dužeg ostanka u sferi rada-obaveza poslodavca (DA/NE)!

- ▶ **(Stimulacija za kasniji odlazak u starosnu penziju - član 146.)**
- ▶ **Osiguranicima iz člana 40. ovog zakona, za svaki mjesec kasnijeg odlaska u starosnu penziju u odnosu na propisanih 65 godina života, iznos ostvarene penzije uvećava se za 0,166666 %.**
- ▶ Kako osoba ne bi otišla u penziju čim stekne minimalne uvjete potrebni su prilično dobri razlozi! Jedna od opcija je svakako destimulacija ranijeg odlaska o čemu je bilo riječi.
- ▶ Druga opcija je stimulacija i to kako stimulacija kroz aktivne mjere poslodavca tako i kroz različite benifite u odnosu na visinu penzije. Većina starijih radnika koji ostaju na poslu upravo su oni koji su zadovoljniji svojim poslom.
- ▶ Ovom odredbom je predviđena značajna stimulacija, jer se osiguranicima iz člana 40. ovog zakona, za svaki mjesec kasnijeg odlaska u starosnu penziju u odnosu na propisanih 65 godina života, iznos ostvarene penzije uvećava se za značajnih 2 % za svaku godinu!
- ▶ **Eventualnu mogućnost dužeg ostanka u sferi rada propisuje Zakon o radu i drugi zakoni koji uređuju radnopravni status**, ali samo ukoliko postoji obostrana volja radnika i poslodavca. U slučaju da poslodavac ne zeli za zadržati radnika, isti nema mogućnosti da se tome protivi.

Radnik prijavljen na pola norme kako se obračunava staž osiguranja?

- ▶ Članom 25. Zakona PIO, propisano je da se osiguraniku u obaveznom osiguranju u staž osiguranja sa efektivnim trajanjem računa se vrijeme provedeno na radu **sa punim radnim vremenom**, u skladu sa propisima o radu. Stavom 2. je propisano da se kao vrijeme provedeno na radu sa punim radnim vremenom podrazumijeva se i vrijeme koje je osiguranik proveo na radu sa nepunim radnim vremenom, **ako je radno vrijeme, u skladu sa propisima o radu, izjednačeno sa punim radnim vremenom.**
- ▶ Nadalje, propisano je da se vrijeme koje je osiguranik u obaveznom osiguranju proveo na radu sa nepunim radnim vremenom, u skladu sa propisima o radu, računa se u staž osiguranja sa efektivnim trajanjem **srazmjerno radnom vremenu provedenom na radu u odnosu na puno radno vrijeme.**
- ▶ Materija koja definiše “puno radno vrijeme” je uređena odredbama članova 36. do 39. Zakona o radu, prema kojima je radno vrijeme je vremenski period u kojem je radnik, prema ugovoru o radu, obavezan obavljati poslove za poslodavca. Nadalje izričito je propisano da puno radno vrijeme traje **40 sati sedmično, ako zakonom, kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu nije određeno u kraćem trajanju**
- ▶ Imajući u vidu navedene odredbe dakle, osim u slučaju da je posebnim propisim nepuno radno vrijeme izjednačeno sa punim, proizilazi da ako osoba radi 4 sata a puno radno vrijeme iznosi 8 sati dnevno, to će ista za 1 kalendarsku godinu ostvariti pola godine staža osiguranja.

Potvrdu o radnom stažu/postupak za utvrđivanje penzijskog staža odnos prema ranijem listingu-novina!

- ▶ Konkretno članom 99. je uređeno ovo pitanje, kojim se jasno propisuje da **postupak za utvrđivanje penzijskog staža pokreće se na zahtjev poslodavca**, osiguranika, odnosno korisnika starosne ili invalidske penzije, kao i na zahtjev člana porodice umrlog osiguranika, odnosno člana porodice umrlog korisnika starosne ili invalidske penzije.
- ▶ Nadalje, članom 95. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, propisano je da u postupku ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, kao i u postupku utvrđivanja penzijskog staža, nosilac osiguranja **je obavezan** da osiguranicima i korisnicima prava pruža stručnu pomoć.
- ▶ **Posebni slučajevi utvrđivanja podataka o penzijskom stažu-član 141.**

Kada se ne raspolože podacima o penzijskom stažu registriranom u matičnoj evidenciji, odnosno u slučaju utvrđivanja podataka o penzijskom stažu u skladu sa čl. 99. i 101. stav (3) ovog zakona, penzijski staž utvrdit će se na osnovu slijedeće dokumentacije: radne knjižice, pravosnažnog rješenja o penzijskom stažu, rješenja o prijemu u radni odnos, rješenja o rasporedu na radno mjesto i prestanku radnog odnosa, obavještenja o plaći i stažu osiguranja, prijepisa ličnog kartona o zdravstvenom osiguranju i drugih odgovarajućih dokumenata.

Preračun naknade u staž osiguranja

- ▶ **PITANJE: Jesam li dobro shvatila da će mi „pojačati“ bod u obračunu za penziju ako sam 20 godina uz ugovor o radu imala i ugovore o djelu? (od 1997-2017)**
- ▶ Članom 27. Zakona PIO, propisano je da se osiguraniku iz člana 12. tač. c), d), e) i f) (**član privrednog društva ili druge organizacije, član organa upravljanja ili organa nadzora, lice koje obavlja poslove na osnovu ugovora o djelu, autorskog ili drugog ugovora, kao i lice izabrano ili imenovano na javnu funkciju ako za obavljanje te funkcije ostvaruje naknadu**) ovog zakona staž osiguranja računa se prema ostvarenoj ugovorenoj naknadi za koju je uplaćen doprinos.
- ▶ Osiguraniku iz stava (1) ovog člana staž osiguranja sa efektivnim trajanjem izražen u mjesecima utvrđuje se tako što se iznos ugovorene naknade sa porezima i doprinosima, tj. bruto iznos ugovorene naknade isplaćene u toku godine, podijeli sa prosječnom mjesečnom bruto platom u Federaciji ostvarenom u prethodnoj godini, pod uslovom da su porezi i doprinosi uplaćeni kao za lica iz čl. 10. i 11. ovog zakona.
- ▶ staž osiguranja SO =
$$\frac{\text{bruto ugovorena naknada}}{\text{bruto prosječna plaća FBiH}}$$
- ▶ ODGOVOR: Navedena odredba se može primijeniti samo od dana stupanja na snagu Zakona PIO odnosno od 01.03.2018. godine te u slučaju da je plaćena „puna“ stopa doprinosa.(ova izmjena Zakona o doprinosima je u parlamentarnoj proceduri).

Da li poslodavac kod prestanka radnog odnosa mora da provjeri stanje doprinosa radnika.

- ▶ Za ovo pitanje relevantno je Uputstvo o postupanju s radnom knjižicom („Službene novine Federacije BiH“, broj: 94/17) koje je doneseno u skladu sa Ustavom Federacije BiH, član IV. B. 6. e) (IV), kojim je predviđeno da je ministar nadležan za izdavanje uputstava, instrukcija, naredaba i donošenje propisa u cilju omogućavanja izvršavanja zakona iz nadležnosti njegovog ministarstva, a čija je primjena obavezujuća.
- ▶ **Tačkom 12. Uputstva izričito propisana je nadležnost Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje za dostavljanje podataka relevantnih za prestanak radnog odnosa**, a nakon prestanka važenja radnih knjižica.
- ▶ Konkretno poslodavac **nije obavezan** (ali može ako hoće) da vodi računa o tome da li su plaćeni doprinosi za radnika kod nekog ranijeg poslodavca. U suštini najbolje je postupiti po navedenom Uputstvu i članu 99. Zakona PIO, koji propisuje obavezu FZ PIO da izda Potvrdu, odnosno omogućuje poslodavcu da pokrene **postupak za utvrđivanje penzijskog staža (dobije potvrdu)**.
- ▶ **PITANJE:** Šta sa radnikom koji ima evidentiran radni staž u trajanju od 40 godina, ali je na osnovu listinga iz PIO/MIO vidljivo da mu nisu uplaćivani doprinosi za punih pet godina radnog staža.
- ▶ **ODGOVOR:** Federalni zavod PIO staž za koji nisu plaćeni doprinosi neće uzeti u obzir, jer taj staž "ne postoji". U navedenom slučaju radnik može ostvariti pravo samo kad ispuni drugi uslov tj. Kada navršši 65 godina života, a penzija će mu se obračunavati po bodovnom sistemu za 35 godina za koje su plaćeni doprinosi.

Stož osiguranja i prezumpcija plaćenih doprinosa za PIO do 1992 godine

- ▶ Prilikom ostvarivanja prava iz PIO, u pravilu staž osiguranja evidentiran do aprila 1992 godine nije problematičan.
- ▶ Uslov je da postoje periodi osiguranja registrovani u matičnoj evidenciji Federalnog zavoda PIO u kom slučaju se primjenjuje prezumpcija da su svi doprinosi plaćeno sa 31.03.1992. godine a što je regulisano Uputstvom Federalnog zavoda PIO.
- ▶ Pogrešno “čitanje” podataka listinga Federalnog zavoda PIO- pojašnjenje
- ▶ Neslaganje između podataka iz dijela prijave/odjave i dijela podaci o plaćama.....

Podnošenje prijave za upis i promjene upisa u Jedinostveni sistem registracije/stjecanje statusa osiguranika

- ▶ Pravilnik o podnošenju prijava za upis i promjene upisa u Jedinostveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa („Sl novine F BiH br. 3/09, 38/10, 77/10, 9/11, 1/13, 83/14, 1/15, 48/16 i 25/17).
- ▶ Pravilnikom se uređuje: registracija obveznika uplate doprinosa u Jedinostveni sistem, postupak podnošenja prijave i registracije za upis osiguranika i lica osiguranih po drugom osnovu u Jedinostveni sistem
- ▶ Obveznik uplate doprinosa, iz člana 9. st. 1., 2., 3. i 4. ovog Pravilnika, podnosi potpisanu prijavu za upis u Jedinostveni sistem u nadležnoj ispostavi Porezne uprave, za svakog novog zaposlenika **najkasnije dan prije otpočinjanja rada osiguranika kod istog**. Obveznik uplate doprinosa iz čl. 10., 11., 12., 13. i 14. ovog Pravilnika, podnosi prijavu za upis u Jedinostveni sistem u nadležnoj ispostavi Porezne uprave **u roku od sedam dana od dana koji je određen rješenjem o utvrđivanju prava na osiguranje**.
- ▶ Specifična situacija kod učenika, kod kojih organ uprave kantona nadležan za obrazovanje podnosi prijavu za osiguranje u Jedinostveni sistem za učenika, odnosno studenta koji nije osiguran po drugom osnovu.

Povreda na radu i sta se ne smatra povredom na radu

- ▶ Povredom na radu ,u smislu člana 49. ,smatra se:
  - povreda osiguranika, prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizičkim ili hemijskim djelovanjem, naglim promjenama položaja tijela, iznenadnim opterećenjem tijela ili drugim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je takva povreda **uzročno vezana za obavljanje posla koji je osnov osiguranja**, (povreda koju osiguranik pretrpi na redovnom putu od stana do mjesta rada i obratno, odnosno radi obavljanja djelatnosti na osnovu koje je osiguran.)
- ▶ Povredom na radu u smislu ovog zakona, **ne smatra se** povreda na radu ukoliko je prouzrokovana:
  - 1) namjerno ili iz krajnje nepažnje osiguranika koji je obavljao radne obaveze, kao i na redovnom putu od stana do mjesta rada i obratno,
  - 2) pijanstvom osiguranika,
  - 3) **isključivom odgovornosti trećeg lica**,
  - 4) zbog više sile,
  - 5) zbog obavljanja aktivnosti koje nisu u vezi s obavljanjem radnih aktivnosti,
  - 6) **usljed namjernog nanošenja ozljede osiguraniku od strane drugog lica izazvanog ličnim odnosom s osiguranim licem koje se ne može dovesti u vezu sa radno-pravnom aktivnosti**,
  - 7) usljed namjernog nekorištenja opreme zaštite na radu i nepoštivanja propisa o zaštiti na radu.
- ▶ **U slučaju spora iz stava (2) ovog člana teret dokazivanja je na poslodavcu.**

Profesionalna bolest

- ▶ Profesionalne bolesti u smislu zakona PIO su određene bolesti nastale u toku osiguranja, prouzrokovane dužim neposrednim uticajem procesa rada i uslova rada na radnim mjestima odnosno poslovima koje je osiguranik obavljao.

u teoriji se smatra se bolest za koju se dokaže da je posljedica djelovanja štetnosti u procesu rada i/ili radnom okolišu, odnosno bolest za koju je poznato da može biti posljedica djelovanja štetnosti koje su u vezi s procesom rada i/ili radnim okolišem, a intenzitet štetnosti i duljina trajanja izloženosti toj štetnosti je na takvom nivou za koju je poznato da uzrokuje oštećenje zdravlja. Ona se najčešće javlja kao posljedica uzastopnog i dugotrajnog djelovanja nefizioloških uvjeta rada, štetnih utjecaja (buke, vibracija, zračenja i sl.) kao i nepovoljnih higijenskih uvjeta na radu. Najčešće su uzrokovane jednim štetnim uzročnikom prisutnim u radnome okolišu) i u pravilu se pojavljuju nakon višegodišnje izloženosti (hemijskim, fizikalnim i/ili biološkim štetnostima i statodinamičkim naporima). Težina profesionalne bolesti u pravilu odgovara nivou i dužini izloženosti. Dijagnosticiranje profesionalnih bolesti je interdisciplinarni proces koji zahtijeva posebna znanja iz medicine i srodnih područja povezanih sa zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu.

- ▶ Propis o listi profesionalnih bolesti, radna mjesta i poslove na kojima se te bolesti pojavljuju i uslove pod kojima se smatraju profesionalnim, na prijedlog Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja (u daljnjem tekstu: Institut), utvrđuje Ministarstvo i taj propis objavljuje u „Službenim novinama Federacije BiH“. -OVAJ POSTUPAK JE U TOKU A U PRIMJENI SU STARI POPIS!

Pravo osiguranika na naknadu plaće-izmjene pod prava invalida II kategorije

- ▶ Osiguranik kome se na osnovu promijenjene radne sposobnosti obezbjeđuje pravo na raspoređivanje na drugo radno mjesto, odnosno pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju ima pravo na:
- ▶ naknadu plaće od dana nastanka invalidnosti do dana rasporeda na drugo radno mjesto, odnosno do upućivanja na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, kao i od dana završene prekvalifikacije ili dokvalifikacije do rasporeda na drugo radno mjesto (u daljnjem tekstu: naknada zbog čekanja),
- ▶ naknadu plaće za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije (u daljnjem tekstu: naknada za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije) i
- ▶ naknadu plaće zbog manje plaće na drugom radnom mjestu (u daljnjem tekstu: naknada zbog manje plaće), **pod uslovom da je promijenjena radna sposobnost nastala po osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti. BITNA NOVINA!**
- ▶ Pravo na penziju i **naknadu plaće zbog manje plaće na drugom radnom mjestu ostvareno po propisima koji su važili prije stupanja na snagu ovog zakona neće se ponovo određivati po odredbama ovog zakona, osim u slučajevima određenim ovim zakonom STEČENA PRAVA!**

Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o osnivanju instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja – novine kod plaćanja ocjene invalidnosti i revizija II kategorije invalidnosti.

- ▶ Poznato je, naime, da se kod nosioca osiguranja nalazi veliki broj zahtjeva za ocjenu zdravstvenog stanja, gdje podnosioci zahtjeva čekaju više mjeseci na termin za medicinski pregled. Dok čekaju na termin za ocjenu zdravstvenog stanja velika većina podnosioca zahtjeva se nalazi na bolovanju zbog čega štetne posljedice trpe i zavodi zdravstvenog osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine.
- ▶ Nadalje, veliki problem u praksi predstavlja i činjenica da je u proteklom periodu, bez značajnije kontrole u postupku ocjene radne sposobnosti, osiguranicima utvrđivana II kategorija invalidnosti što je za poslodavce posebno u proizvodnom sektoru (industrija, rudarstvo) predstavljalo značajan problem, jer nisu mogli osigurati adekvatna radna mjesta za te osiguranike.
- ▶ Članom 1. Izmjena izvršena je dopuna člana 11. Zakona na način da je kako osiguraniku na koga se medicinsko vještačenje odnosi, tako i poslodavcu kod koga je osiguranik zaposlen omogućena uplata troškova medicinskog vještačenja.
- ▶ Članom 2. izvršena je dopuna Zakona sa novim članom 31.a kojim je predviđena revizija prava invalida I i II kategorije. Navedenom dopunom omogućeno je Federalnom zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje za invalide I kategorije, te poslodavcu za invalide II kategorije da, uz uplatu troškova postupka, izvrše reviziju korisnika ovih prava i na taj način direktno utiču na finansijsku situaciju kako Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje, tako i zavoda zdravstvenog osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Invalidska penzija

- ▶ U ovom segmentu nije bilo većih izmjena, ali su stvorene pretpostavke i date smjernice za izmjenu drugih propisa koji uređuju ovu oblast što će u konačnici dovesti do striktnije procedure i metodologije ocjene preostale radne sposobnosti čime će se smanjiti broj novih invalidskih penzija.
- ▶ Invalidska penzija određuje na isti način kao i starosna, odnosno množenjem ličnih bodova osiguranika i vrijednosti općeg boda na dan ostvarivanja prava.
- ▶ Zadržani su određeni „zaštitni” mehanizmi npr. da invalidska penzija za osiguranika koji ima manje od 15 godina staža osiguranja ne može biti manja od iznosa najniže penzije, kao i da se za osiguranika kod koga je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću, penzija određuje za staž osiguranja od 40 godina.

Porodična penzija

- ▶ Članovima 68 do 77. Zakona propisano je pravo na porodičnu penziju, uslovi pod kojima udovica stiče ovo pravo (čl. 70.), udovac (čl. 71), te dijete (čl.73.), kao i način određivanja ovog prava.
- ▶ Predloženim rješenjima generalno su pooštreni uvjeti za sticanje ovog prava (isplata penzija je uslovljena navršetkom određenog broja godina), a radi smanjenja broja porodičnih penzija, te podsticanje potencijalnih korisnika ovih penzija na uključivanje u tržište rada, a što je jedan od pravaca reforme utvrđenih Strategijom reforme penzijskog sistema u Federaciji.
- ▶ Napravljeni su određeni izuzetci primjereni socio-ekonomskoj situaciji uz uvažavanje u praksi uočenih specifičnih situacija u kojima su udovice/udovci trajno gubili pravo na penziju.
- ▶ Poseban izuzetak je napravljen u slučaju udovica poginulih boraca pripadnika Armije BiH i HVO-a te MUP-a.

- ▶ Udovica ima pravo na porodičnu penziju:
- ▶ ako je na dan smrti supruga navršila 50 godina života,
- ▶ ako je na dan smrti supruga bila potpuno nesposobna za privređivanje, odnosno ako je takva nesposobnost nastala u roku jedne godine od dana smrti supruga,
- ▶ ako je poslije smrti supruga ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju, a ona obavlja roditeljske dužnosti prema toj djeci.
- ▶ Udovica kojoj pravo na porodičnu penziju ostvarenu u skladu sa stavom (1) tačka c) ovog člana prestane prije navršenih 50 ali poslije navršenih 45 godina života može ponovo ostvariti pravo na porodičnu penziju kad navrší 50 godina života.
- ▶ Udovica koja nije ostvarila pravo na porodičnu penziju u skladu sa stavom (1) tačka c) ovog člana, iako je ispunjavala uslove, može ostvariti pravo na porodičnu penziju i nakon prestanka prava na porodičnu penziju djece, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.
- ▶ Udovica koja u toku korištenja prava na porodičnu penziju, ostvarenu u skladu sa stavom (1) tačka c) ovog člana, postane potpuno nesposobna za privređivanje zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji takva nesposobnost.
- ▶ Udovica koja u toku korištenja prava u skladu sa stavom (1) tačka c) ovog člana navrší 50 godina života zadržava pravo na porodičnu penziju.
- ▶ Udovica koja do smrti supruga nije navršila 50 ali je imala navršenih 45 godina života ima pravo na porodičnu penziju kad navrší 50 godina života.
- ▶ Udovica koja je do smrti supruga ili do prestanka prava na porodičnu penziju navršila 45 godina života ima pravo na porodičnu penziju prije navršenih 50 godina života, ako postane potpuno nesposobna za privređivanje.
- ▶ Udovica ima pravo na porodičnu penziju i kad je dijete osiguranika, odnosno korisnika penzije rođeno 300 dana nakon njegove smrti.
- ▶ Izuzetno od uslova propisanih u st. (1) do (8) ovog člana, udovica šehida, odnosno poginulog branioca, ima pravo na porodičnu penziju kada navrší 45 godina života.

- ▶ Udovac ima pravo na porodičnu penziju:
- ▶ ako je na dan smrti supruge navršio 60 godina života,
- ▶ ako je na dan smrti supruge bio potpuno nesposoban za privređivanje, odnosno ako je takva nesposobnost nastala u roku jedne godine od dana smrti supruge,
- ▶ ako je poslije smrti supruge ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju, a on obavlja roditeljske dužnosti prema toj djeci.
- ▶ Udovac kome pravo na porodičnu penziju ostvarenu prema odredbama stava (1) tačka c) ovog člana prestane prije navršenih 60 ali poslije navršenih 55 godina života može ponovo ostvariti pravo kad navrší 60 godina života.
- ▶ Udovac koji nije ostvario pravo na porodičnu penziju u skladu sa stavom (1) tačka c) ovog člana, iako je ispunjavao uslove, može ostvariti pravo na porodičnu penziju i nakon prestanka prava na porodičnu penziju djece, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.
- ▶ Udovac koji u toku korištenja prava na porodičnu penziju ostvarenu u skladu sa stavom (1) tačka c) ovog člana postane potpuno nesposoban za privređivanje zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji takva nesposobnost.
- ▶ Udovac koji u toku korištenja prava u skladu sa stavom (1) tačka c) ovog člana navrší 60 godina života zadržava pravo na porodičnu penziju.
- ▶ Udovac koji do smrti supruge nije navršio 60 ali je imao navršenih 55 godina života ima pravo na porodičnu penziju kad navrší 60 godina života.
- ▶ Udovac koji je do smrti supruge ili do prestanka prava na porodičnu penziju navršio 55 godina života ima pravo na porodičnu penziju prije navršenih 60 godina života, ako postane potpuno nesposoban za privređivanje.
- ▶ Izuzetno od uslova propisanih u st. (1) do (7) ovog člana, udovac šehida-žene, odnosno poginule braniteljice, ima pravo na porodičnu penziju kada navrší 60 godina života.

Naknada štete pričinjene nosiocu osiguranja-značajno pooštravanje odgovornosti

- ▶ Članovi 132. i 133. Zakona PIO predstavljaju značajne novine. Ovaj posebni dio, uređuje pitanje naknade štete koju pretrpi nosilac osiguranja.
- ▶ U slučaju nastanka tjelesnog oštećenja, invalidnosti ili smrt osiguranika usljed nepreduzimanja **propisanih mjera zaštite na radu ili zaštite životne sredine od strane poslodavca**, nosilac osiguranja ima pravo da zahtijeva od poslodavca naknadu pričinjene štete, pod uslovom da je osiguranik, po tom osnovu, ostvario pravo iz penzijskog i invalidskog osiguranja.
- ▶ Nosiocu osiguranja je dao aktivnu legitimaciju da zahtijeva naknadu pričinjene štete od svakog lica koje je, **namjerno ili krajnjom nepažnjom (samo najteži oblici krivnje)**, na bilo koji način prouzrokovalo tjelesno oštećenje, invalidnost ili smrt osiguranika, ako je po tom osnovu, ostvareno pravo iz PIO.
- ▶ Prilikom utvrđivanja visine štete ne uzimaju se u obzir iznosi uplaćenog doprinosa za to osiguranje, niti dužina navršenog penzijskog staža. Ovaj stav bi mogao uzrokovati određene probleme, jer odstupa od općih pravila o naknadi štete.
- ▶ Elementi za izračun visine štete su visina priznate penzije, odnosno novčane naknade za tjelesno oštećenje i očekivano prosječno vrijeme korišćenja tog prava.
- ▶ Federalni zavod može direktno od osiguravajućeg društva potraživati naknadu štete koju je uzrokovalo lice čije je motorno vozilo osigurano kod tog društva, čime se postupak i izvjesnost naplate štete od strane nosioca osiguranja značajno poboljšava.

OBUSTAVA PENZIJE U SLUČAJU STICANJA SVOJSTVA OSIGURANIKA

- ▶ Obustava isplate u slučaju sticanja statusa osiguranika u obavezom osiguranju član 116.

Korisniku penzije koji u skladu sa ovim zakonom stekne status osiguranika u obaveznom osiguranju, izuzev osiguranika iz člana 12. tač. c), d), e) i f) ovog zakona, **isplata penzije se obustavlja za period trajanja osiguranja.**

- ▶ Član 10. Zakona propisuje osiguranik u obaveznom osiguranju je:
  - lice zaposleno na osnovu ugovora o radu ili drugog akta poslodavca (u daljnjem tekstu: osiguranik zaposlenik),
  - lice koje obavlja samostalnu djelatnost (u daljnjem tekstu: osiguranik samostalnih djelatnosti),
  - lice koje obavlja vjersku službu (u daljnjem tekstu: osiguranik vjerski službenik) i
  - lice koje obavlja poljoprivrednu djelatnost (u daljnjem tekstu: osiguranik poljoprivrednik).

Radni odnos korisnika penzije – direktora nakon stupanja na snagu novog Zakona o PIO?!

- ▶ Dakle, i u slučaju da je ugovor o radu zaključen sa direktorom – korisnikom penzije, isplata penzija će biti obustavljena za period trajanja osiguranja.
- ▶ Međutim, članom 27. Zakona o radu („Službene novine FBiH“, broj 26/16), kojim je regulisan radnopravni status direktora, predviđena je mogućnost da direktor obavlja poslovodnu funkciju i bez zasnivanja radnog odnosa (tzv. menadžerski ugovor). U tom slučaju, ukoliko je sa direktorom – korisnikom penzije zaključen tzv. menadžerski ugovor (bez zasnivanja radnog odnosa), isplata penzije neće biti obustavljena.
- ▶ Prema tome, ukoliko sa direktorom – korisnikom penzije imate zaključen ugovor o radu, te ukoliko ne želite da se nakon 1.3.2018. godine dotičnom licu obustavi isplata penzije, imate mogućnost da s dotičnim licem otkazete postojeći ugovor o radu, te sa istim zaključite ugovor bez zasnivanja radnog odnosa tzv. menadžerski ugovor. U tom slučaju, u nadležnu ispostavu PU potrebno je predati obrazac JS3100 za odjavu sa osiguranja i novi ugovor bez zasnivanja radnog odnosa na ovjeru.
- ▶ Navedena promjena se ne prijavljuje, odnosno ne evidentira u sudskom registru.

Član 79. stav (1) i (2) Zakona o penzijskom/mirovinskom i invalidskom osiguranju (usklađivanje/povećanje penzija)

- ▶ (1) „Penzije se usklađuju 15. aprila svake godine na način da se usklađivanje vrši u visini zbira 50% procenta porasta potrošačkih cijena i 50% procenta porasta realnog bruto društvenog proizvoda u Federaciji u prethodnoj godini, a prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, osim penzija ostvarenih u godini u kojoj se vrši usklađivanje, a najviše do stope rasta realnog bruto društvenog proizvoda u prethodnoj godini.“
- ▶ Usklađivanje = povećanje, ne i smanjenje!

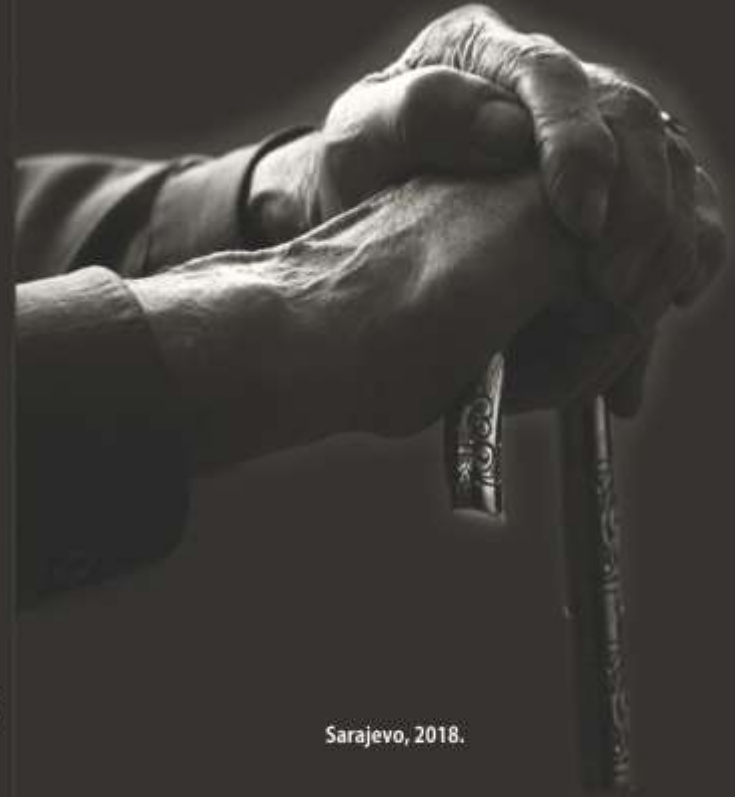
Kenan Spahić

Kenan Spahić

**KOMENTAR ZAKONA
O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU**

**KOMENTAR ZAKONA
O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU**

Sarajevo, 2018.

HVALA NA PAŽNJI !